

ULOGA MLADIH U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE I ODRŽIVOSTI LOKALNE ZAJEDNICE

THE ROLE OF YOUTH IN LOCAL COMMUNITY ENVIRONMENTAL PROTECTION AND SUSTAINABILITY

TATJANA BOROJEVIĆ¹, MATJAZ MALETIČ², KRISTINA STANOJEVIĆ³, ALEKSANDAR ĐOKOVIĆ⁴, JELENA ANDREJA RADAKOVIĆ⁵, NEMANJA MILENKOVIĆ⁶

¹ Univerzitet u Mariboru-Fakultet organizacionih nauka, Slovenija, tatjana.borojevic@panacea.rs

² Univerzitet u Mariboru-Fakultet organizacionih nauka, Slovenija, matjaz.maletic@fov.uni-mb.si

³ Univerzitet u Beogradu- Fakultet organizacionih nauka, Srbija, kristina.stanojevic@fon.bg.ac.rs

⁴ Univerzitet u Beogradu – Fakultet organizacionih nauka, Srbija, aleksandar.djokovic@fon.bg.ac.rs

⁵ Univerzitet u Beogradu- Fakultet organizacionih nauka, Srbija, jelena.radakovic@fon.bg.ac.rs

⁶ Univerzitet u Beogradu-Fakultet organizacionih nauka, Srbija, nemanja.milenkovic@fon.bg.ac.rs

Rezime: Briga za sadašnju i buduću održivost uključuje mlade kao njene neophodne nosioce, imajući u vidu da njihovo učešće obezbeđuje neophodan proces donošenja odluka koje se odnose na ovaj važan problem. Istraživanje prikazano u ovom radu se bavi stavovima i mišljenjima mladih o njihovoj ulozi u zaštiti životne sredine i održivosti njihove lokalne zajednice (mladi opštine Sremska Mitrovica, Srbija). Rezultati su analizirani korišćenjem SPSS 24 softverskog paketa. Na osnovu dobijenih rezultata, zaključeno je da su mladi svesni glavnih ekoloških problema svoje zajednice, ali da se ne osećaju dovoljno informisanim i uključenim u proces njihovog rešavanja. Takođe, mladi veruju da ne postoje odgovarajući institucionalni okviri koji bi im omogućili da efektivno učestvuju u aktivnostima koje se odnose na zaštitu životne sredine i održivi razvoj njihove lokalne zajednice.

Ključne reči: Mladi, Lokalna zajednica, Zaštita životne sredine, Održivost, Održivi razvoj.

Abstract: The concern for present and future sustainability includes the youth as its necessary carriers because youth participation provides the decision-making process in this important issue. The research presented in this paper deals with young people's attitudes and opinions regarding their role in their local community environmental protection and sustainability (youth from the municipality of Sremska Mitrovica, Serbia). An analysis of the results was carried out using the SPSS 24 software package. Based on the obtained results we concluded that young people are well aware of the major environmental problems of their community, but that they do not feel sufficiently informed and involved in the resolving process of these issues. Also, young people believe that there are no appropriate institutional frameworks that would enable them to effectively engage in activities related to the environmental protection and sustainable development of their local community.

Keywords: Youth, Local community, Environmental protection, Sustainability, Sustainable development.

1. UVOD

Mladi ljudi su temelj efektivnog razvoja, i ako su angažovani, doprineće unapređenju mnogih izazova održivog razvoja sa kojima se suočavamo danas, kao što su: poboljšanje kohezivnosti porodice i zajednice, smanjenje zdravstvenih rizika i poboljšanje životnog standarda. Oni su most koji povezuje efikasne politike održivosti i neophodne akcije za njihovo dostizanje. (DFID, 2010)

Današnje društvo, sve zajednice i pojedinci se nažalost kontinirano susreću sa mnogobrojnim ekološkim problemima, kontradiktornostima, rizicima i nesigurnostima vezanim sa dalji globalni održivi razvoj, pri čemu jedini mogući način za njihovo rešavanje se ogleda u odgovarajućim merama za zaštitu životne sredine i razvoj globalne održivosti. Sa druge strane, uloga mladih mora da bude jedan od glavnih pristupa, ali i principa u ekološki razumnom i održivom razvoju lokalnih zajednica. Razlog ovome je činjenica da je

participacija mladih u rešavanju problema lokalne zajednice važna ne samo za njihov razvoj, već i za bolji kvalitet funkcionisanja samog društva (Borojević, Petrović, & Vuk, 2015). Bitno je napomenuti da mladi ljudi predstavljaju sadašnjost i budućnost svakog društva, kao i izvor inovacija i pokretačku snagu razvoja (Nacionalna strategija za mlade – za period od 2015. do 2025. godine, 2015). U Srbiji se pod kategorijom mladih smatraju oni koji su od 15 godina do 30 godina starosti (Borojević, Vuk, Petrović, Slović, 2015), a njihov ukupan broj je oko milion i po, što u odnosu na ukupan broj stanovnika čini dvadeset procenata (Nacionalna strategija za mlade – za period od 2015. do 2025. godine, 2015.; Borojević, Petrović, & Vuk, 2015).

Neophodna uloga mladih se ogleda i u njihovom učešću u održivim zajednicama, te radi toga i u zaštiti životne sredine i dostizanju ciljeva održivog razvoja datih u Agendi 21 (UNSD, 1992; UNECE, 1998), sa akcentom na otvorenosti, participativnosti i demokratiji (Chavis & Wandersman, 1990; UNCHS, 1996; Beatley, 1998; Innes & Booher, 2001; Conroy & Berke, 2004; Granvik, 2005; Roseland, 2005; Berg, 2009). Imajući ovo u vidu autori su u radu prikazali rezultate istraživanja koje se odnosi na ispitivanje mišljenja mladih iz opštine Sremska Mitrovica o stanju životne sredine i najvećim ekološkim problemima njihove lokalne zajednice, kao i njihove stavove o mogućnostima njihovog aktivnog uključivanja u dalji održivi razvoj njihove sredine.

2. METODOLOGIJA

Polaznu osnovu istraživanja autora rada predstavljala je činjenica koja se odnosi na važnost aktivizma mladih u zaštiti životne sredine i održivog razvoja lokalnih zajednica imajući na umu da ne postoji dovoljno podataka i istraživanja na temu uloge mladih u ovim problemima koji su od krucijalnog značaja za Srbiju (Borojević, Petrović, & Vuk, 2014; Borojević, Petrović, & Vuk, 2015; Borojević, Vuk, Petrović, & Slović, 2015; Borojević et al., 2017).

Radi potreba istraživanja, kreiran je upitnik namenjen mladima opštine Sremska Mitrovica. Upitnik se sastojao od ukupno 29 pitanja. Prva četiri pitanja su bila opšteg karaktera i odnosila su se na osnovne demografske podatke. Od petog pitanja do dvadesetidevetog pitanja, mladi su davali odgovore koji se odnose na njihove stavove o: stanju životne sredine, radu nadležnih organa za zaštitu životne sredine, mogućnostima njihove participacije u zaštiti životne sredine, kao i budućem ekološkom i održivom razvoju njihove zajednice.

U radu je korišćen statistički softverski paket SPSS 24. Kako bi se analizirale karakteristike uzorka korišćena je deskriptivna statistika. Veza između kategoričkih varijabli je ispitana *Chi-Square* testom. Vrednost *p* je korišćena kao indikator statistički značajne razlike između određenih grupa ($p < 0.05$).

3. REZULTATI I DISKUSIJA

Istraživanje je obuhvatilo 58 mladih iz opštine Sremska Mitrovica. Na osnovu dobijenih podataka, ispitanici su podeljeni na sledeće grupe:

- Struktura po polu:
 - 33 ispitanika ženskog pola (56.9%).
 - 35 ispitanika muškog pola (43.1%).
- Godine ispitanika:
 - Od 15 do 19 godina – 19 ispitanika (32.7%).
 - Od 19 do 25 godina – 23 ispitanika (39.7%).
 - Od 25 do 30 godina – 16 ispitanika (27.6%).
- Nivo obrazovanja:
 - Završena osnovna škola – 0 ispitanika (0%).
 - Završena srednja škola – 28 ispitanika (48.3%).
 - Završen fakultet – 25 ispitanika (43.1%).
 - Završene postdiplomske (master) studije – 5 ispitanika (8.6%).

Analizom dobijenih odgovora dobijeni su sledeći obećavajući rezultati:

- 58.62% mladih ima pozitivan stav po pitanju uključivanja u neki od budućih projekata koji bi se odnosio na unapređivanje zaštite životne sredine opštine Sremska Mitrovica.
- Čak 82.8% mladih oseća direktnu potrebu za većim direktnim učešćem građana u donošenja odluka o pitanjima životne sredine i daljeg razvoja održivosti opštine Sremska Mitrovica.
- Polovina ispitanika (50%) bi bila spremna da se dobrovoljno uključi u rad na rešavanju ekoloških i drugih problema Sremske Mitrovice.

Nažalost, ono što zabrinjava pored ovih odličnih rezultata je da:

- Najveći deo ispitanika odnosno čak 77.6% smatra da mladi nisu dovoljno uključeni u pitanja vezana za zaštitu životne sredine.
- 72.4% ispitanika ne zna ili smatra da ne postoji osoba ili služba koja se bavi zaštitom životne sredine u njihovoj lokalnoj sredini.
- Samo 15.5% ispitanih mladih smatra da su odgovarajuće motivisani, te stoga i spremi da se uključe u ekološke akcije.
- Sadašnje stanje kvaliteta života na teritoriji opštine Sremska Mitrovica smatra lošim - 9.4% ispitanika i nezadovoljavajućim - 26.6%, preciznije više od trećine odnosno ukupno 36% ispitanika.
- 31% ispitanika smatra da će stanje životne sredine Sremske Mitrovice da se pogorša u narednih 5 godina.

Značajan deo istraživanja se odnosio i na istraživanje načina informisanja i nivoa zadovoljstva koji se odnosi na informacije od značaja za ekološke probleme i zaštitu životne sredine opštine Sremska Mitrovica. Dobijeni su sledeći rezultati:

- Više od polovine ispitanika do informacija dolazi putem televizije - 58.62%.
- Zabrinjava da je nezadovoljstvo nivoom informisanosti o stanju životne sredine iskazalo čak 69% ispitanika, dok je svega 17.2% ispitanika zadovoljno.
- Takođe 69% ispitanika smatra da je potrebno unapređenje i dodatno informisanje o stanju životne sredine.

Kada su pitanju ekološki problemi koji se odnose na opštinu Sremska Mitrovica, mladi kao prvih pet najznačajnijih izdvajaju sledeće probleme:

1. Nedostatak biciklističke staze (32.75%).
2. Loše upravljanje otpadom (31.03%).
3. Loše planiranje urbanog razvoja/divlja gradnja (31.03%).
4. Nedostatak zelenih površina (27.59%).
5. kvalitet vazduha/aero zagađenje (25.86%).

Svi glavni ekološki problemi opštine Sremska Mitrovica koje su izdvojili ispitanici prikazani su u tabeli 1.

Tabela 1: Glavni ekološki problemi opštine Sremska Mitrovica

Glavni problemi opštine Sremska Mitrovica	Frekvencije	Procenti po ispitanicima (%)	Procenti po ukupnim odgovorima (%)	RANG
Nedostatak biciklističke staze	19	32.76	8.6	1
Loše upravljanje otpadom	18	31.03	8.14	2
Loše planiranje urbanog razvoja/divlja gradnja	18	31.03	8.14	2
Nedostatak zelenih površina	16	27.59	7.24	4
Kvalitet vazduha/aero zagađenje	15	25.86	6.79	5
Nedovoljno uključivanje javnosti u proces odlučivanja	14	24.14	6.33	6
Zaštita prirodnih dobara	13	22.41	5.88	7
Divlje deponije	13	22.41	5.88	7
Nedostatak pešačkih staza	12	20.69	5.43	9
Slab protok informacija od nadležnih na gradskom nivou ka opštini i građanima o stanju životne sredine	12	20.69	5.43	9
Stanje postojećih objekata za rekreaciju	12	20.69	5.43	9
Nedostatak parkinga	11	18.97	4.98	12
Kanalizacione otpadne vode	9	15.52	4.07	13
Neuređenost obale	9	15.52	4.07	13
Nepostojanje nadležnosti na lokalnom nivou u oblasti životne sredine	8	13.79	3.62	15
Kvalitet površinskih voda, vode za piće iz mitrovačkog vodovoda, vode sa javnih česmi	8	13.79	3.62	15

Opasan otpad (medicinski, elektronski...)	6	10.34	2.71	17
Društveno neodgovorno poslovanje biznis sektora	5	8.62	2.26	18
Buka	3	5.17	1.36	19

Glavni zagađivači opštine Sremska Mitrovica prikazani su u tabeli 2.

Tabela 2: Glavni zagađivači opštine Sremska Mitrovica

Glavni zagađivači opštine Sremska Mitrovica	Frekvencije	Procenti po ispitanicima (%)	Procenti po ukupnim odgovorima (%)	RANG
Saobraćaj	33	56.9	27.5	1
Komunalni otpad	32	55.17	26.67	2
Kanalizacija	27	46.55	22.5	3
Mala privreda	13	22.41	10.83	4
Kotlarnice	11	18.97	9.17	5
Zanatstvo	4	6.9	3.33	6

Kada su u pitanju rezultati koji se odnose na održivi razvoj i strategiju održivog razvoja opštine Sremska Mitrovica, rezultati su pokazali da:

- čak 81% ispitanika smatra da je opštini Sremska Mitrovica potrebna strategija održivog razvoja.

Daljom analizom dobijeni su sledeći rezultati:

- Zavisnost odgovora od pola ispitanika postoji kod pitanja: „Da li je opštini Sremska Mitrovica potrebna strategija održivog razvoja?“ ($p=0.027$). Kako 90.9% žena a 68% muškaraca smatra da je strategija potrebna, može se zaključiti da potrebu postojanja strategije održivog razvoja više uviđaju žene od muškaraca.
- Usklađenost sadašnjeg razvoja opštine i potreba mladih zavisi od starosne kategorije kojoj mladi pripadaju ($p=0.048$).
- Zavisnost se javlja i kod spremnosti na dobrovoljno uključivanje u rad na rešavanju nekih ekoloških problema i starosne kategorije mladih ($p=0.001$), očekivanim stanjem životne sredine za narednih pet godina ($p=0.043$), kao i potrebe za većim direktnim učešćem građana u donošenje odluka o životnoj sredini ($p=0.002$). Može se zaključiti da su starije grupe mladih sklonije dobrovoljnom uključivanju u rad na rešavanju ekoloških problema.

5. ZAKLJUČAK

Jedan od nacionalnih prioriteta svake zemlje predstavlja zaštita životne sredine sa ciljem ostvarivanja ekološke održivosti i postizanja ciljeva održivog razvoja. Dalje, mladi ne mogu samo da budu informisani (i to nedovoljno) o stanju životne sredine, održivosti, održivom razvoju i njegovim ciljevima. Iz ovih razloga, participacija mladih ne predstavlja samo razvoj aktivnih građana i razvoj demokratije za budućnost. Ona mora da predstavlja uticajno donošenje odluka i učestvovanje u akcijama od strane mladih i to dok su još u godinama ove starosne kategorije, a ne kasnije tokom njihovih života.

Rezultati prezentovani u radu su pokazali da mladi osećaju potrebu da budu više angažovani u rešavanju problema koji se odnose na zaštitu životne sredine i održivi razvoj njihove lokalne zajednice, te stoga ako im se omogući pomoć i pruži odgovarajuća motivacija i ohrabrenje, posledično će se doprineti integraciji mlade generacije. „Podržavajući i podstičući participaciju mladih, doprinosi se integraciji mladih u društvo, pomažući im da se suočavaju ne samo sa izazovima i pritiscima mladosti, već i sa celokupnom problematikom savremenog društva, u ovom slučaju onog čiji jedini način budućeg razvoja mora da bude u skladu sa principima i strategijama održivosti i održivog razvoja“ (Borojević, Petrović, & Vuk, 2015).

LITERATURA

- [1] Beatley, T. (1998). The Vision of Sustainable Community. Cooperating with Nature: Confronting Natural Hazards with Land-Use Planning for Sustainable Communities. USA: Joseph Henry Press.
- [2] Berg, P.G. (2009). Timeless City land - Building the sustainable human habitat. Uppsala.
- [3] Borojević, T., Petrović, N., & Vuk, D. (2015). Aktivizam mladih i zaštita životne sredine. Zbornik radova simpozijuma SYM-OP-IS 2015: XLII Simpozijum o operacionim istraživanjima. Srebrno jezero.

- [4] Borojevic, T., Petrovic, N.B., & Vuk, D. (2014). Youth and Environmental Education for Sustainable Development. IJSR.NET. 3(9), 57-62.
- [5] Borojević, T., Vuk, D., Petrović, N., & Slović, D. (2015). The level of youth activism: Case study of the city of Belgrade. *Management*. 76, 23-30.
- [6] Borojević, T., Maletič, M., Petrović, N., Radaković, J.A., Senegačnik, M., & Maletič, D. (2017). Youth Attitudes towards Goals of a New Sustainable Development Agenda Postawy młodzieży wobec celów Nowej Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju. *PROBLEMY EKOROZWOJU*, 12(2), 161-172.
- [7] Chavis, D.M., & Wandersman, A. (1990). Sense of Community in the Urban Environment: A Catalyst for Participation and Community Development. *American Journal of Community Psychology*. 18(1), 55-81.
- [8] DFID. (2010). Youth Participation in Development. Surry Hills: A Guide for Development Agencies and Policy Makers, DFID-CSO Youth Working Group.
- [9] Granvik, M. (2005). Implementation of the Habitat-agenda in local communities: Late modern living conditions and residents' interest, time for and real action in citizen participation, in a Swedish and Russian context. Uppsala.
- [10] Innes, J.E., & Booher, D.E. (2001). Indicators for Sustainable Communities: A Strategy Building on Complexity Theory and Distributed Intelligence. *Planning Theory & Practice*, 1(2), 173-186.
- [11] Nacionalna strategija za mlade – za period od 2015. do 2025. godine (2015). http://www.mos.gov.rs/mladisuzakon/attachments/article/389/nacionalna_strategija_za_mlade0101_cyr.pdf.
- [12] Roseland, M. (2000). Sustainable community development: integrating environmental, economic, and social objectives. *Program Planning*, 54(2), 73-132.
- [13] United Nations Centre for Human Settlements – UNCHS. (1996). Sustainable Human Settlements Development in an Urbanizing World. The Habitat Agenda and the Istanbul Declaration, Section IVC, New York.
- [14] United Nations Economic Commission for Europe – UNECE. (1998). Aarhus convention: Convention on access to information, public participation in decision-making and access to justice in environmental matters. Pristupljeno sa <http://www.unece.org/env/pp/treatytext.html>.
- [15] United Nations Sustainable Development – UNSD. (1992). Agenda 21, United Nations Conference on Environment & Development. Rio de Janeiro, Brazil, 3 to 14 June 1992. Pristupljeno sa <http://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>.